

Julie 2013

Dagsê al die belangstellendes in die geskiedenis van ou Pretoria,

Ek stuur hierdie brief maar voortydig. Ek gaan vir 'n paar dae kyk hoe lyk die voëls in die Pilanesberg en sal eers na 5 Julie weer terug wees. So verskoon maar as ek nie dadelik op jul navrae reageer nie.

Hierdie brief het nie veel met die geskiedenis van ou Pretoria te doen nie, maar uit 'n joernalistieke oogpunt is dit tog interessant. Ek het lank gedink of ek daarvoor moet skryf, maar het later wel besluit dat dit interessant genoeg is. Daar was geen skinderstories in die koerante van daardie tyd nie en 'n vrou se naam is selde of ooit genoem. Dan was daar natuurlik ook geen foto's of sketse in die koerante nie. Hierdie was 'n eerste.

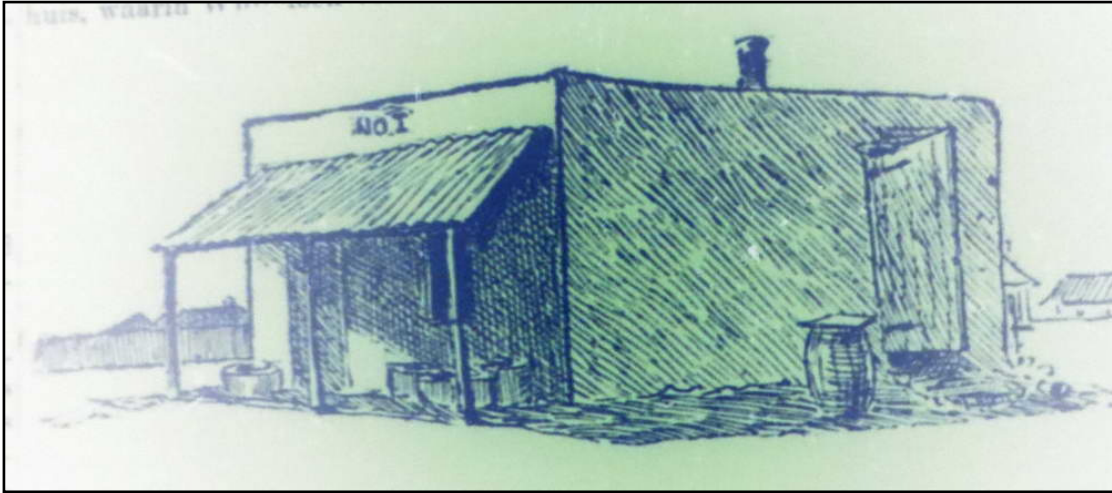
In De Pers van 28 Maart 1891 word aangekondig dat Leo Weinthal die posisie as redakteur van die koerant gaan oorneem. Ek is nie seker of hy ook die eienaar van die koerant was nie. Op 1 April van dieselfde jaar word berig dat sy aansoek om ontslag as staatslitografeur toegestaan is. Dus beskik die koerant nou oor 'n persoon wat litografiese drukwerk kan doen.

In De Pers van 28 Maart 1891 word ook berig dat William Howard Schroeder van nou af illustrasies vir die koerant sou teken en sy eerste illustrasie verskyn ook die volgende week. Dit is die begin van 'n nuwe era in die koerantwese. Schroeder het 'n reeks karikature van bekende Pretorianers geteken en ook 'n reeks spotprente [hoofsaaklik polities van aard] van die gebeure van die dag. Die onderstaande sketse is die eerste van 'n werklike gebeurtenis in Pretoria.

De Pers, 1892/01/14

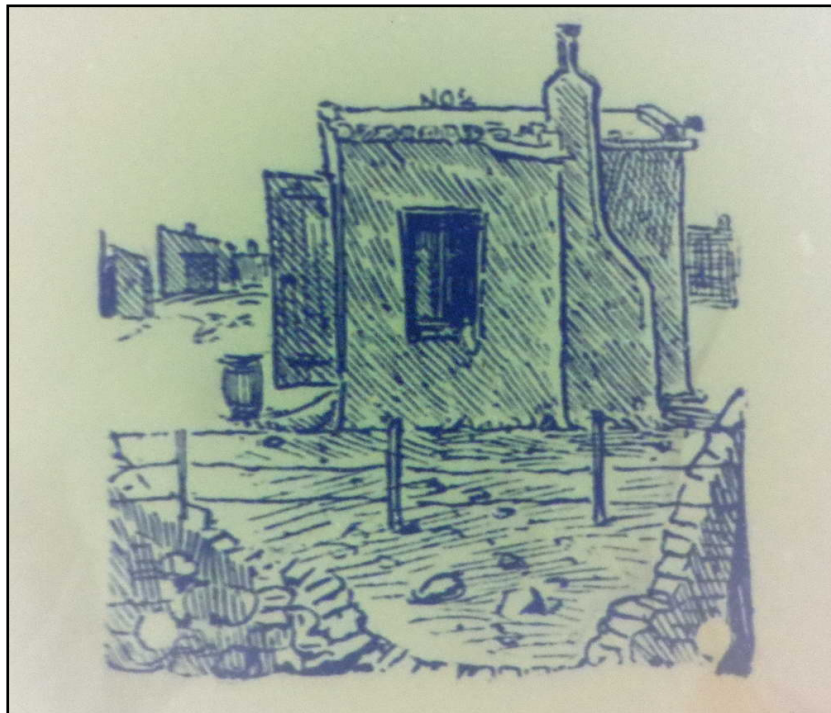
De Moordzaak in Pretoria

Wederom is er, in de onmiddelyke nabyheid van Pretoria, een verschrikkelyke moord gepleegd. Annie du Plessis, eerst 16 jaren oud en getrouwd met den steenmaker Arthur Bunce, is het slachtoffer geworden van den onverlaat Whitelock, een deugniet van een-en-twintig jare levens. Het huis, waarin de misdaad gepleegd werd, ligt sleghts 110 yards van het ou Volkshospitaal, en een 300 yards vanaf de brug, naby het artillerie-kamp. Het huis, waarin Whitelock verbleef is 260 yards verwyderd van Bunce's woning en de echtgenoot der vermoorde stond met andere personen achter het huis van den moordenaar te praten, toen de misdaad begaan werd. Onze eerste bygaande schets geeft een idee van het ongelukkig huis. Die moord werd in de keeuken bedreven.

1. Front van het huis waar de moord geschiede.

De tweede tekening is het huisje, waar Carbis, de jonge getuige sich bevind. De jongen, Carbis genaamd, is in deze droeve saak de voornaamste getuige.

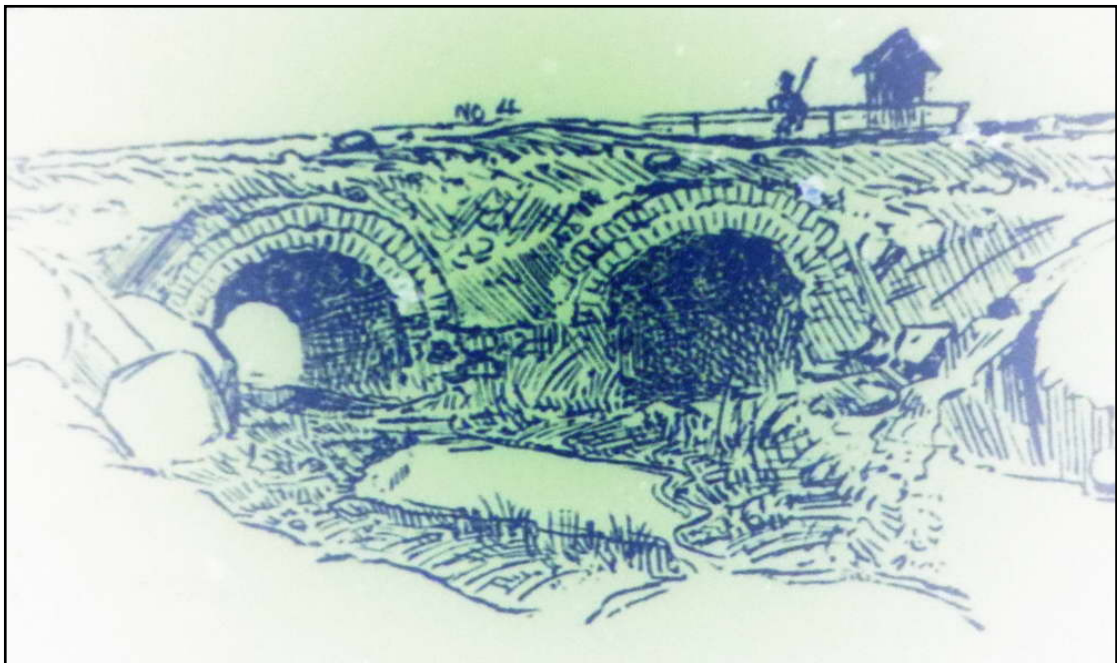
2. Raam [venster] van de keuken waardoor Carbis het yselyk schouspel zag.

Hy bevond zich achter het huis, op niet al te verwyderden afstand, en verklaard, dat de moordenaar het huis betrad en ook weer verliet door de keukendeur. Overal in de keuken zyn teekenen gevonden van eene geweldige worsteling, en op vele plaatsen, -op den grond, aan de deur en aan de muren werd bloed bespat. Vooral op den grond waar de ongelukkige vrouw ten slotte nederviel.

3. De keuken waar de misdaad begaan werd.

De vierde tekening geeft den poel aan, waar de moordenaar zyne kleeren uitwiesch, na het bedrywe van syne wandaad. In het midden onder een der brugtunnels werd later een hemd van Whitelock gevonden, geheel bloedbevlecken. Door middel van steenen en aarde had hy gepoogd, dat hemd voor de oogen der navorschers te verbergen.

4. Brug waar het hemd gevonden is.

Later vond de hoofdconstabel Cronin nog een ander bebloed hemd in een gaat aan den ingang van den tunnel. Men moet zich inderdaad verbasen over de brutaliteit van Whitelock, die midden over dag, en half twaalf, op zoo open eene plaats zyn ?????? ?????? ?????? plegen. ???????, [? skrif onleesbaar] toen hy, het huis verliet was hy zichtbaar van het huis, waar Bunce zich bevond, van het artilleriekamp, van de beide hospitalen, van al de

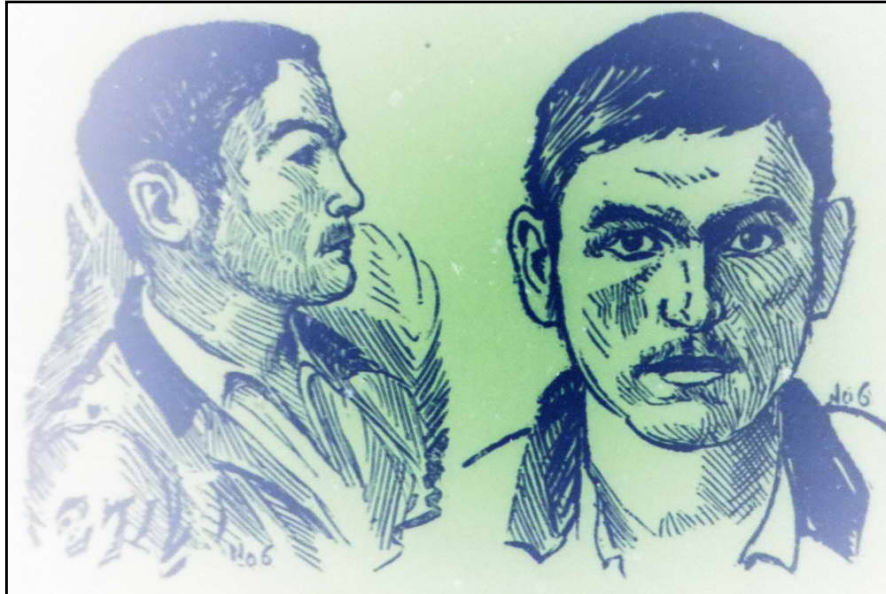
steenmakerswoningen aan de Oost-zyde, en van de brug, waar dag en nacht een artillerie-schildwag zich bevind. En toch is de onverlaat slechts door den jongen Carbis gezien, die ongeveer 60 yards van die keuken verwyderd was. Na het bedryven van den moord begaf Whitelock zich naar de brug om sich van de bebloede kleeren te ontdoen. Wonderlyk is het, dat de schildwacht verklaart van het gansche toneel niets gehoord of gezien te hebben. Indien de vermoord vrouw luide genoeg jammerde, om deur Carbis gehoord te worden, dan is het nog meer wonderlyk, dat die schildwacht niets merkte, en ook Whitelock niet zag. Thans is het getuige verhoor geheel afgelopen, en de verklaringen, in het Landdrost Hof afgelegd laten voor Whitelock geen kans tot vrypleiten over. Men zegt, dat hy twee uren, voor hy de moord bedreef, in de keukendeur is gesien, met een zwaar tentyzer in de hand, waarvan hy getuige, dat het een heel geschikte voorwerp zou zyn, om er iemand mede te vermoorde. Weinige uren voor de moord begaan werd, zag men Whitelock in gezelskap van een zekere Akkerman, van wien men verhaalt, dat hyn gezegt hebben: eene vrouw is reeds gedood, en het zou een goed ding zyn, als anderen, in de buurt wonende, op diezelfde manier getrakteerd werden. Ook Akkerman is gearresteerd.

De ongelukkig vrouwtjie had een kindje van twintig maanden oud, dat zight by hare ouders bevond, toen de wandaad begaan werd. Zy moet een zeer lief vrouwtjie geweest zyn, die hard werkte voor de huishouding. Als waschvrouw was zy in het artilleriekamp zeer goed bekend. De wonden haar aan het hoofd toegebracht, zyn alle veroorzaak door messen, terwyl de moordenaar haar waarschylyk met een zwaar yzer achter het oor heeft geslagen.

5. Het verwonde gelaat van't slachtoffer.

Vanuit het keukenvenster had de moordenaar een gezicht kunnen slaan op den tronkmuur, waarboven de zwarte galg driegend uitsteek,--zyn voorland, naar alle waarschylykheid. Met reght kan van deze moord gezegt worden, dat hy bedreven is in de schaduw van het skavot.

6. Twee portrette van den beschuldigde.

Die mikrofilm van die ou koerante in my besit is almal negatiewe. Ek het die foto met 'n digitale kamera afgeneem, dit verander na 'n positief, en dit is die resultaat. Waar die groen kleur vandaan kom weet ek nie maar eendag sal een van die slim kinders my leer om dit weg te neem. Ongelooflik om te dink dat die foto's van 'n ou koerant van meer as 120 jaar gelede vandag nog gebruik kan word. Nou soek en net nóg mikrofilms van ou koerante. Meeste van die meesterkopieë word by die Staatsbiblioteek in Pretoria geberg; hulle het nog die apparaat maar nie meer die kennis om kopieë te maak nie. Hierdie koerante het ek met 'n groot gesukkel 'n paar jaar gelede van Kaapstad af bestel. Hoop dat die stelsel daar nog in werking is en dat ek nog kan bestel.

Nog 'n paar stukkie nuus uit die ou koerante

De Pers, 1891/05/16

Eere wie eere toekomst

Dank zy de bemoeiingen van den Heer Wierda, Gouvernements-Architect en Ingeneur, is het *bête noire* der rapporteurs (de onbevredigende accoustiek der nieuwe Raadzaal) grootendeels weggenomen door he aanbrenge van *guirlandes* van groen duffel op een kleine afstand van den zolder.

De Pers, 1891/05/23

De toren op de Gouvernementsgebouw vorder thans goed. Eene vraag: is het metselwerk waarop de yzeren bogen rusten, niet wat schraal?

De Pers, 1889/11/06

Pretoria-Johannesburg. OMNIBUS MAATSKAPPIJ
SNELDIENST. Dagelijks ten 10 uur

In den kortst mogelijken tijd (circa 4 uren) met behoorlijke inachtneming van het gemak en de veiligheid der passagiers.

[Wonder hoe lank neem dit vandag in druk verkeer?

Stemming vir die 2de Volksraad

De Pers, 90-12-13

Daar is 480 stemgeregtigdes in Pretoria maar 586 mense het gestem vir die volgende persone om Pretoria in die 2de Volksraad te verteenwoordig. Die uitslag was as volg: E.P.A. Meintjes - 298 stemme. Celliers - 288 Stemme.

Nadat 242 ongeldige stemme uitgesif is deur Veldkornet Melt Marais en Prokureur J.G. van der Wall was die uitslag as volg: Meintjes 184 stemme en Celliers 160 stemme.

De Pers, 1891/01/31

Pretoria Centrale Badplaats

Freeman & Robert het 'n badinrigting geopen op die hoek van Vermeulen- en Van der Walt Straat agter die winkels van T.W. Beckett & Co. Dit is 120 vt. Lank en 40 vt. wyd, en diepte varieer tussen 3 vt 6 duim en 8 vt. Daar is gereeld suiwer stromende water aanwesig. "Het geheel is in klipwerk opgetrokken." Sestien kleedkamers is reeds gereed en meer sal later gebou word. Kaartjies kos 12 vir 10s of 'n enkel kaartjie kos 1s. Jongens onder 15 jaar betaal halfprys.

Groete tot volgende maand
Rosa Swanepoel